

KAMBAG‘ALLIK TUSHUNCHASINI TUSHUNISHNING IJTIMOY-SIYOSIY AHAMIYATI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11643036>

Oybek Maratovich Jumayev

Toshkent Amaliy fanlar universiteti

“Ijtimoiy fanlar” kafedrası o‘qituvchisi

oybekmaratovich8@gmail.com

ANNOTATSIYA

Maqolada kambag‘allik tushunchasining mohiyati va uning mezonini aniqlashdagi turli xil ijtimoiy-siyosiy qarashlar, o‘lchovlar va yondoshuvlar ilmiy tahliliy mulohazalar asosida yoritilgan. Xorijiy davlatlar tadqiqotchilarining kambag‘allik bilan bog‘liq fikrlari kengroq o‘rganilgan va mavjud muammolarni iqtisodiy-ijtimoiy hal etish salohiyati qiyosiy ko‘rib chiqilgan. Xususan, keng va tor ma‘noda kambag‘allikni tushunish, sabablariga ko‘ra umumiy kambag‘allik, institutsional kambag‘allik, mintaqaviy kambag‘allik va sinfiy kambag‘allikka bo‘lishini hamda kambag‘allik standarti va chegarasi haqidagi tushunchalarga izoh berilgan va nazariy tahlil qilingan. Xalqaro miqyosda kambag‘allik chegarasini aniqlashning asosiy usullari hamda “makrokashshoqlik” va “mikrokambag‘allik”ni bir-biridan farqli jihatlari ham bayon etilgan. Kambag‘allik tushunchasini tushunish va uning mohiyatini kengroq anglash aholi turmush darajasining umumiy bahosini aniqlash, sog‘liq, uzoq umr ko‘rish va savodxonlik o‘lchovlarini yaxshilash va turmush darajasini oshirishga erishish haqida fikr yuritilgan. Shuningdek, kambag‘allik tushunchaning turlari, o‘ziga xos jihatlari va tasnifi bo‘yicha ham ijtimoiy-siyosiy ahamiyatga ega ilmiy xulosa va tavsiyalar berilgan. Maqola mazmunini yoritish jarayonida zarur tushuncha va iboralarga batafsil to‘xtalib o‘tilgan va ularga qisqa, aniq sharhlar qoldirilgan.

Kalit so‘zlar: kambag‘allik, institutsional kambag‘allik, mintaqaviy kambag‘allik, sinfiy kambag‘allikka, mutlaq va nisbiy kambag‘allik, makrokashshoqlik, mikrokambag‘allik.

АННОТАЦИЯ

В статье на основе научно-аналитических соображений раскрыта сущность понятия бедности и различные общественно-политические взгляды, меры и подходы в определении ее критериев. Более широко изучались мнения исследователей зарубежных стран, связанные с бедностью, сравнивались

возможности экономического и социального решения существующих проблем. В частности, объяснено и теоретически проанализировано понимание бедности в широком и узком смысле, ее деление на общую бедность, институциональную бедность, региональную бедность и классовую бедность, а также понятия нормы и порога бедности. Также описаны основные методы определения черты бедности на международном уровне и различные аспекты «макробедности» и «микробедности». Думается, что понимание понятия бедности и ее сущности позволит определить общую оценку уровня жизни населения, улучшить показатели здоровья, долголетия и грамотности, добиться повышения уровня жизни. Также даются социально-политически значимые научные выводы и рекомендации о видах, конкретных аспектах и классификации понятия бедности. В процессе выяснения содержания статьи подробно обсуждались необходимые понятия и фразы, к ним оставлялись краткие понятные комментарии.

Ключевые слова: бедность, институциональная бедность, региональная бедность, классовая бедность, абсолютная и относительная бедность, макробедность, микробедность.

ABSTRACT

The article, based on scientific and analytical considerations, reveals the essence of the concept of poverty and various socio-political views, measures and approaches in determining its criteria. The opinions of researchers in foreign countries related to poverty were more widely studied, and the possibilities of economic and social solutions to existing problems were compared. In particular, the understanding of poverty in a broad and narrow sense, its division into general poverty, institutional poverty, regional poverty and class poverty, as well as the concepts of norm and poverty threshold, are explained and theoretically analyzed. The main methods for determining the poverty line at the international level and various aspects of “macro-poverty” and “micro-poverty” are also described. It seems that understanding the concept of poverty and its essence will make it possible to determine an overall assessment of the standard of living of the population, improve indicators of health, longevity and literacy, and achieve an increase in living standards. Socially and politically significant scientific conclusions and recommendations about the types, specific aspects and classification of the concept of poverty are also given. In the process of clarifying the content of the article, the necessary concepts and phrases were discussed in detail, and brief, understandable comments were left on them.

Key words: poverty, institutional poverty, regional poverty, class poverty, absolute and relative poverty, macropoverty, micropoverty.

KIRISH

Kambag‘allik bugungi kunda dunyodagi eng keskin ijtimoiy muammolardan biriga aylandi. Turli mamlakatlardagi siyosiy partiyalar, hukumatlar va jamiyatning barcha qatlamlari kambag‘allik masalasiga doimo katta ahamiyat berib kelgan, maqsadda biz kambag‘allik tushunchasiga aniqlik kiritishimiz kerak.

Kambag‘allik tushunchasi uning belgilangan mezoniga mos ravishda ma’no mazmunga egadir. Ayni vaqtda dunyo miqyosida kambag‘allik turli xil mezonlar va o‘lchovlar asosida aniqlanadi. Shuning uchun kambag‘allik tushunchasini tushunish va o‘rganish rang barang fikrlarni shakllanishiga sabab bo‘lishi mumkin. Ya’ni, kambag‘allik tushunchasini har tomonlama batafsil yoritish va uning mohiyatini, turlari ko‘rinishlari haqida aniq bilim ko‘nikmalarga ega bo‘lish dolzarb ahamiyatga egadir.

Tarixan kambag‘allik muammosini tushunish uning yechimini topishga ajdodlardan tomonidan o‘ziga xos munosabat bildirilgan. Xitoy faylasufi, daosizm asoschisi Lao Szi “Och qolgan insonga baliq bersang, uni bir kunlik qornini to‘ydirasan. Agar unga qarmoq berib, baliq ovlashga o‘rgatsang, uni bir umr ochlikdan qutqarasan” [1] deb ta’kidlab o‘tgan edi.

Buyuk mutafakkirimiz, she’riyat mulkinging sultoni, davlat arbobi A.Navoiy Mahbub ul-ulub asarida bu borada quyidagicha fikr yuritadi:

“Bir diram olmoq chekibon dast ranj,

Yaxshiroq andinki, birov bersa ganj” [2]

Kambag‘allikni muammo sifatida tushunish asrimizning jahonshumul masalalaridan biriga aylandi. O‘zbekiston Respublikasi Moliya vaziri Jamshid Qo‘chqorov o‘z ma’ruzalarining birida “Bizda shu vaqtgacha kambag‘allik degan so‘zni hech kim ishlatmas edi. Iqtisodiyot sohasidagi uzoq yillik faoliyatimdan aytamanki, biz bir paytlar «Aholi farovonligini oshirish» deb nomlangan dastur ham ishlab chiqqandik, go‘yo bizda kambag‘al yo‘qdek” [3] degan fikri bugungi kunda kambag‘allikni tom ma’noda mohiyatidan chuqur o‘rganish kerakligini taqozo e’tmoqda.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Yurtimiz olimlarining kambag‘allik masalasiga oid tushuncha va mulohazalarini ko‘rsak. Xususan, O.X.Maxmudov “Kambag‘allik – bu hayot uchun muhim bo‘lgan, eng zarur minimal ehtiyojlarni qondira olmaydigan, ishga layoqatli bo‘lib, o‘zi hoxlagan ishlarni davom ettirishi mumkin bo‘lmagan shaxs yoki ijtimoiy guruhni iqtisodiy holatining o‘ziga xos xususiyatidir” [4] deb ta’riflagan va insonning yetarli imkoniyatga ega bo‘lmasligiga qarab kambag‘allik mezonini belgilagan bo‘lsa, Sh.I.Mustafaqulov, N.Murodullayev, R.Xamidov, O.Raximberdiyevlar

“Kambag‘allik – turmush kechirish, mehnat layoqatini saqlab turish, avlodlar uzviyligini davom ettirish uchun zarur bo‘lgan eng kam ehtiyojlarni qondirish imkoniyatiga ega bo‘lmagan shaxs yoki ijtimoiy guruhlar iqtisodiy ahvoning ko‘rsatkichidir. Kambag‘allik nisbiy tushuncha hisoblanib, har bir jamiyatdagi turmush darajasining umumiy standartiga bog‘liq bo‘ladi. Kambag‘allik holati resurslarning uzoq muddat davomida yetarli bo‘lmashligini avvalgi jamg‘armalar bilan ham, qimmat tovarlarni xarid qilishdan vaqtincha tejash hisobiga to‘plangan mablag‘ bilan ham qoplash imkoniyati mavjud emasligini ko‘rsatadi” [5] degan fikrni ilgari surganlar.

Rossiya va boshqa MDH davlatlari tadqiqotchilari N.Arhangelskaya, [6] L.Axmadeyev, [7] A.Bachurin, [8] S.Belozeroва, [9] L.Bondarenko, [10] Y.V.Burlakova, [11] N.D.Vavilina, [12] S.A.Varvus, [13] N.Ivanov va N.Goffe [14] larning olib borgan ilmiy ishlari kambag‘allik bilan bog‘liq masalalarni kengroq yoritishgan va ijtimoiy turmush tarzidagi mavjud muammolarni iqtisodiy hal etish salohiyatiga ega bo‘lmagan aholi qatlamini kambag‘allar deb ta’riflashgan.

D.Gobson, [15] D.Saks, [16] G.E.Slezinger, [17] Z.Uilyam, [18] F.Uilyams, [19] R.Xayvman [20] singari yetuk xorijiy iqtisodchi olimlar kambag‘allik va aholining boshqa ijtimoiy muammolarini o‘rganish borasidagi ilmiy nazariyalarni yanada boyitishga erishgan.

NATIJAR VA MUHOKAMA

Kambag‘allikni har xil nuqtai nazardan yoki turli standartlarga ko‘ra turli turlarga bo‘lish mumkin. Avvalo, kambag‘allikning ma’nosiga ko‘ra, uni keng ma’nodagi kambag‘allik va tor ma’nodagi kambag‘allikka bo‘lish mumkin.

Kambag‘allik **tor ma’noda** ijtimoiy ishlab chiqarishning ma’lum bir usuli sharoitida eng asosiy yashash ehtiyojlarini qondira olmaslikni anglatadi va hayotning davom etishiga tahdid soladi. Bu, asosan, odamlarning fiziologik ehtiyojlarini qondirish ma’nosida. Fiziologik ehtiyojlarni ta’minlash uchun minimal turmush darajasining yo‘qligi - kambag‘allik.

Keng ma’noda kambag‘allik nafaqat yashash uchun eng asosiy ehtiyojlarni qondira olmaslikni, balki ijtimoiy, madaniy, ekologik va boshqa omillarni, masalan, madaniy-ma’rifiy sharoitlar, tibbiy va sog‘liqni saqlash sharoitlari, yashash muhiti sharoitlari va aholining umr ko‘rish davomiyligini o‘z ichiga oladi. Keng ma’noda kambag‘allik tor ma’noda kambag‘allik ma’nosini анча кенгайтиради. Жаҳон bankining 2000/2001 yillardagi Jahon taraqqiyoti hisobotida kambag‘allik haqidagi tushunchasi keng. Hisobotda ta’kidlanishicha, moddiy mahrumlik, ta’lim va sog‘liqni saqlashning past darajasidan tashqari, kambag‘allik xavf-xatarlar va xavf-xatarlarga zaiflik, shuningdek, o‘z ehtiyojlarini ifoda eta olmaslik va ta’sirning etishmasligini

ham o‘z ichiga oladi.

Kambag‘allikning sabablariga ko‘ra uni umumiy kambag‘allik, institutsional kambag‘allik, mintaqaviy kambag‘allik va sinfiy kambag‘allikka bo‘lish mumkin.

Umumiy kambag‘allik - iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishning past darajasidan kelib chiqadigan kambag‘allik. Masalan, ibtidoiy jamiyatda mahsuldorlikning past darajada rivojlanganligi, ishlab chiqarish faoliyati to‘liq rivojlanmaganligi, oziq-ovqat juda kam bo‘lganligi sababli ibtidoiy odamlar haqiqatda keng kambag‘allik sharoitida yashagan.

Institutsional kambag‘allik ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va madaniy tizimlar tomonidan belgilanadigan turli jamoalar, mintaqalar, ijtimoiy guruhlar va shaxslar o‘rtasida turmush resurslarining teng bo‘lmagan taqsimlanishi bilan bog‘liq bo‘lib, muayyan jamoalar, mintaqalar, ijtimoiy guruhlar va shaxslarning kambag‘allik holatida bo‘lishiga olib keladi. .

Mintaqaviy kambag‘allik – og‘ir tabiiy sharoit va ijtimoiy rivojlanishning past darajasi tufayli yuzaga keladigan kambag‘allik hodisasi. Mamlakatimning qishloq aholisining kambag‘al taqsimlanishi aniq mintaqaviy xususiyatlarga ega va ular tabiiy sharoiti nisbatan og‘ir bo‘lgan bir qator hududlarda to‘plangan.

Sinfiy kambag‘allik deganda ayrim shaxslar, oilalar yoki ijtimoiy guruhlarining jismoniy tayyorgarligi, ma‘lumot darajasi pastligi, oiladagi mehnat resurslarining kamligi, ishlab chiqarish vositalari va ijtimoiy munosabatlarning etishmasligi tufayli yuzaga kelgan kambag‘allik tushuniladi.

Kambag‘allik ham mutlaq tushuncha, ham nisbiy tushunchadir, shuning uchun kambag‘allikni mutlaq kambag‘allik va nisbiy kambag‘allikka ajratish mumkin.

Mutlaq kambag‘allik, shuningdek, tirikchilik uchun kambag‘allik deb ataladi, yashash uchun minimal ehtiyojlarning etishmasligi va eng asosiy yashash ehtiyojlarini qo‘llab-quvvatlay olmaslikdir.

Nisbiy kambag‘allik nisbiy kam ta‘minlangan kambag‘allik deb ham ataladi. Bu oziq-ovqat va kiyim-kechak muammosi hal qilingan bo‘lsa-da, turli ijtimoiy a‘zolar va turli mintaqalar o‘rtasida sezilarli daromad farqlari bo‘lishi mumkinligini anglatadi. Kam daromadli shaxslar, oilalar va mintaqalar nisbatan kambag‘aldir.

Kam ta‘minlangan aholining real turmush sharoitini to‘g‘ri tushunish va kambag‘allikka qarshi strategiya va siyosat choralari shakllantirishning ilmiy asoslarini ta‘minlash uchun kambag‘allik darajasi, ya‘ni kambag‘allik chegarasi ilmiy jihatdan aniqlanishi kerak. Turmush darajasi kambag‘allik chegarasidan past bo‘lgan shaxslar yoki oilalar kam ta‘minlangan va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash va yordamga muhtoj. Jahon banki tomonidan belgilangan kambag‘allik chegarasi aholi jon boshiga yillik iste‘mol xarajatlari 270-370 AQSH dollarini tashkil etadi, bu 1985 yildagi xarid qobiliyati pariteti o‘zgarmas narxlar asosida hisoblanadi. Xalqaro mehnat tashkiloti

ekspertlari sanoati rivojlangan mamlakatlarda kambag‘allik chegarasi ishlab chiqarish ishchilarining o‘rtacha ish haqining taxminan 30% ga teng bo‘lishi kerak, Yevropa Iqtisodiy Komissiyasi esa kambag‘allik chegarasi kattalar uchun bir martalik ish haqining 50% ga teng bo‘lishini tavsiya qiladi.

Hozirgi vaqtda xalqaro miqyosda kambag‘allik chegarasini aniqlashning asosan to‘rtta usuli mavjud.

Ulardan biri xalqaro kambag‘allik standartlari qonunidir. Bu Iqtisodiy Hamkorlik va Taraqqiyot Tashkiloti tomonidan taklif qilingan daromad *proporsional usul*. Ya’ni, mamlakat yoki mintaqa rezidentlarining daromadlari yoki o‘rtacha daromadlarining 50 dan 60% gacha bo‘lgan qismi ushbu mamlakat yoki mintaqaning kambag‘allik chegarasi sifatida ishlatiladi, bu eng kam yashash xavfsizligi chegarasi hisoblanadi.

Ikkinchisi, “bozor savati usuli” deb ham ataladigan tirik ehtiyojlar usuli. Ushbu usul yordamida kambag‘allik chegarasini aniqlash uchun avvalo mahalliy hududda eng kam yashash darajasini ta’minlash uchun zarur bo‘lgan tovarlar va xizmatlar ro‘yxatini, shu jumladan tovarlar va xizmatlarning turlari va miqdorini, so‘ngra ushbu tovarlarga egalik sonini hisoblashimiz kerak. va xizmatlar bozor narxlariga asoslangan. Qancha naqd pul kerakligi va naqd pul miqdori kambag‘allik chegarasi hisoblanadi.

Uchinchisi - *turmush tarzi usuli*. U birinchi navbatda kishilarning turmush tarzi, iste’mol xatti-harakatlari va boshqa “hayot shakllari”dan boshlanadi va oilaviy hayot shakllariga oid qator savollarni ko‘taradi, so‘ngra bir qator mahrumlik ko‘rsatkichlarini tanlaydi, ya’ni ma’lum bir turmush tarzidan voz kechish va ma’lum bir hayotda iste’mol xatti-harakatlari. shakllantiring, so‘ngra ushbu mahrumlik ko‘rsatkichlari va respondentlarning haqiqiy turmush sharoitlariga asoslanib, kim kambag‘al ekanligini aniqlang, so‘ngra kambag‘allik chegarasini hisoblash uchun ularning mahrum ehtiyojlari, iste’moli va daromadlarini tahlil qiling.

To‘rtinchisi - *Engel koyeffitsiyenti usuli* bo‘lib, u oilaning oziq-ovqat iste’moliga bo‘lgan mutlaq xarajatlarini ma’lum Engel koyeffitsiyentiga bo‘lib, zarur iste’mol xarajatlarini topadi, ya’ni kambag‘allik chegarasi. Bu, shuningdek, “Engel qonuni” dan olingan daromad nisbati usulidir. Xalqaro oziq-ovqat va qishloq xo‘jaligi tashkiloti kambag‘allik Engel koyeffitsiyenti 60% dan yuqori deb ta’riflanadi, deb hisoblaydi. Ushbu ma’lumotlardan foydalangan holda hisoblangan iste’mol xarajatlari kambag‘allik chegarasi bo‘lib, u yashash uchun minimal xavfsizlik chegarasi hisoblanadi. Qo‘shma Shtatlar oilaning harajatlarining 1/3 qismi oziq-ovqat sotib olishga sarflanar ekan, u kambag‘al oila yoki kambag‘aldir, shuning uchun ijtimoiy yordam ko‘rsatilishi shart. Qo‘shma Shtatlardagi “kambag‘allik chegarasi” eng kam daromad standarti bo‘lgan oziq-ovqat xarajatlaridan uch barobar ko‘pdir.

Daromadlari ushbu darajaga teng yoki undan past bo‘lgan har qanday oila yoki jismoniy shaxs ijtimoiy yordam olish huquqiga ega. Hozirgi vaqtda aksariyat mamlakatlar oziq-ovqat xarajatlarining ulushini oilaning boyligini o‘lchash va ijtimoiy yordamni amalga oshirish uchun asos sifatida ishlatadi.

Kambag‘allik muammosini hal qilish juda muhim. Kambag‘allik aslida iyerarxik bo‘lib, “makrokashshoqlik” va “mikrokambag‘allik”ni bir-biridan farqlash kerak.

Birinchisi - mintaqaviy ma‘nodagi kambag‘allik, ya‘ni kambag‘allikka umumiy nuqtai nazardan qaraydigan makrokashshoqlik. Masalan, milliy kambag‘allik, mintaqaviy kambag‘allik, qishloq qashshoqligi, shahar qashshoqligi va boshqalar. Agar shu nuqtai nazardan tushunilsa, barcha past daromadli mamlakatlar kambag‘al mamlakatlar, yuqori daromadli mamlakatlar esa kambag‘al mamlakatlar emas. Ushbu turdagi kambag‘allik muammosi rivojlanish iqtisodiyoti tadqiqotining predmeti bo‘lgan kam rivojlanganlik deb ham ataladi ;

Ikkinchisi - individual ma‘nodagi kambag‘allik, ya‘ni kambag‘allikka odamlar va oilalar nuqtai nazaridan qarash. Shu nuqtai nazardan qaraganda, barcha mamlakatlarda kambag‘allik muammosi mavjud. Misol uchun, 2004 yilda AQShda kambag‘allik darajasi 12,7% ni tashkil etdi, ya‘ni har sakkizinchi kishi kambag‘al edi. Shu ma‘noda kambag‘allikni, agar daromad va boyligining taqsimlanishi mutlaqo teng bo‘lmasa, abadiy muammo deyish mumkin. Agar kambag‘allikning bu ikki tushunchasi birlashtirilsa, bu katta salbiy ta‘sir ko‘rsatadi.

“Merryman, Vebsters Sollege lug‘ati”ning tushuntirishiga ko‘ra, “kambag‘allik” - bu odamda odatiy yoki ijtimoiy jihatdan maqbul miqdordagi pul yoki moddiy boylig yo‘q bo‘lgan davlat. Turli xil oziq-ovqat mahsulotlarini olish, ijtimoiy faoliyatda qatnashish va minimal yashash va ijtimoiy sharoitlar uchun resurslarga ega bo‘lmagan shaxslar, oilalar va guruhlar kambag‘al deb ataladi”.

Kambag‘allik tushunchasi chuqurlashishda davom etmoqda va kambag‘allikni o‘rganish istiqbollari ham doimiy ravishda o‘zgarib bormoqda. Kambag‘allikka qanday ta‘rif berilmasin, har tomonlama va ilmiy ta‘rif berish juda qiyin. Ehtimol, shuning uchun ham Jahon banki kambag‘allik tushunchasini tavsiflovchi tushuntirishni ma‘qul ko‘radi. Kambag‘allik - bu odamlar undan qochishni xohlaydigan mavjudlik holati. Kambag‘allik - ochlik va yashash uchun joy yo‘qligini anglatadi. Kambag‘allik – ochlik, kiyim-kechak va dori-darmon etishmasligi, maktabga borish imkoniyatining yo‘qligi va bilim olishning yo‘qligi. Kambag‘allik - ishsizlik, kelajakka qarashdan qo‘rqish va hayotga doimo tahdid. Kambag‘allik - bolalarning notozaligi tufayli kasal bo‘lib qolishlari yoki hatto o‘lishlari. Kambag‘allik kuch va erkinlikni yo‘qotish demakdir.

XULOSA

Yuqorida keltirilgan mulohazalar asosida kambag‘allik tushunchasini tushunish va uning mohiyatini kengroq anglash ijtimoiy-siyosiy ahamiyatga ega tavsiyalar va xulosalarni belgilaydi. Xususan,

– turmush darajasining umumiy bahosini aniqlashda ijtimoiy ko‘rsatkichlarni kiritishga asoslanadi;

– kambag‘allikning sog‘liq, uzoq umr ko‘rish va savodxonlik o‘lchovlariga tayanadi;

– tibbiy yordamga ega bo‘lgan aholi ulushi sifatida o‘lchanishiga;

– xavfsiz ichimlik suvi bilan ta‘minlanganligiga;

– 5-10 yoshgacha bo‘lgan bolalar to‘yib ovqatlanmasligi bilan o‘lchanadi.

Har bir mamlakat uchun kambag‘allikni baholashda ikki jihati ayniqsa muhim ko‘rinadi.

Birinchisi, ko‘pincha zaiflik tuyg‘usida namoyon bo‘ladigan daromad xavfi va o‘zgaruvchanligi haqida tashvishlanadi. Bozordagi tebranishlar, fasllar va inqirozlar ularning farovonligiga qanday ta‘sir qilishini tavsiflashda, kambag‘allar kambag‘allikni nafaqat hech narsaga ega bo‘lmaslik holati sifatida, balki odamda bor narsaning osongina yo‘qolishi sifatida tushunish bilan ta‘minlaydi.

“Zaiflik” ikki jihatga ega: zarbalar, stress va xavf ta‘sirining tashqi tomoni izolyatsiya va yordamsizlikning ichki tomoni. Har ikki tomonda halokatli yo‘qotishlarni bartaraf etish uchun vositalar deyarli yo‘q yoki mukammal emas.

Ikkinchisi, ovoz va siyosiy huquqlarning yo‘qligi. Ovoz va siyosiy huquqlarning yo‘qligi ko‘pincha kuchsizlik hissi sifatida tasvirlanadi. Ular ham resurslar, ham huquqlar nuqtai nazaridan noqulay va boshqalar ularni tinglashga qodir emas. Iqtisodiy jihatdan marginallashtirilgan guruh bo‘lib, ular ijtimoiy jihatdan ham osonlikcha chetlashtiriladi va ma‘lum darajada ijtimoiy chetlanishdan aziyat chekadi. Samaradorlik va taqsimlovchi adolat nuqtai nazaridan ularda ishonch, o‘zaro munosabatlar, shaxslararo aloqalar, hamkorlik va muvofiqlashtirish izdan chiqadi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI (REFERENCES)

1. http://ferlibrary.uz/f/abadiyat_gulshani.pdf
2. <https://bviib.uz/uz/news/halimizga-bali-emas-armo-berishimiz-kerak->
3. Qo‘chqorov J. “Biz shu paytgacha go‘yo u yo‘qdek, kambag‘allik degan so‘zni ishlatmasdik”. - <https://kun.uz/ru/post/kambag'allik>
4. O.X.Maxmudov. Oilalarda kambag‘allikni qisqartirish omillari. “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali. № 6, noyabr-dekabr, 2021 yil. 269-bet. <http://iqtisodiyot.tsue.uz>

5. Mustafaqulov Sh.I., Murodullayev N., Xamidov R., Raximberdiyev O. O‘zbekistonda kambag‘allikni aniqlash va qisqartirish davlat siyosati darajasida. “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” Ilmiy elektron jurnali. № 1, yanvar-fevral, 2020 yil. №00045. 78-bet. <http://iqtisodiyot.tsue.uz>
6. Arxangelskaya N. Lovushki bednosti.: Ekspert. - № 16.12.02.2010g. -s.2-5.
7. Axmadayev L. Bednost: sotsialniy portret yavleniya.: Ekonomika i upravleniye. -2010g.- №4.-78s.
8. Bachurin A. Ekonomicheskaya i sotsialnaya politika gosudarstva po uluchsheniyu usloviy jizni.: Ekonomist. - 003.- №8. -s. 23-27, str.23-26.
9. Belozerova S. Minimum dlya vijivaniya//Trudoviye otnosheniya. 2003. №8.
10. Bondarenko L. Izmereniye selskoy bednosti (metodologiya i opit). Ekonomika i upravleniye. -№10 - 2009.- s. 15-23.
11. Burlakova Y.V. Analiz fenomena bednosti i yeye sushnost v sovremennoy Rossii // Rabotnik sotsialnoy slujbi. 2000. № 1.
12. Vavilina N.D. Bednost v Rossii kak sotsialnaya problema. Novosibirsk, 2000.
13. Varvus S.A. «Profil» sovremennoy bednosti. - :Vestnik Taganrogskegogo instituta upravleniya i ekonomiki. -2010g.-s.45-56.
14. Ivanov N., Goffe N, Monusova G. Globalizatsiya i bednost. Mirovaya ekonomika i mejdunarodniye otnosheniya.- №9. - 2010g. - s.65.
15. Gobson Dj. Problemi bednosti: Per. s angl./ Pod red.L.Zaka. Izd.2-ye.-M.: Knijniy dom «LIBROKOM», 2011.-216s.
16. Saks D.D., Konets bednosti. Ekonomicheskiye vozmojnosti nashego vremeni. Pers. S angl. N.Edelmana. - M.: Izd.Instituta Gaydara, 2011.-424s.
17. Slezinger G.E. “Sotsialnaya ekonomika”-M.: «Delo i servis», 2001. 360 s.
18. Uilyam Zeyts “Gde oni jivut? Pokazateli urovney bednosti, srednego potrebleniya i srednego klassa v Sentralnoy Azii na rayonnom urovne” - wseitz@worldbank.org
19. Williams F. Social Policy: a critical introduction. L. 1994.
20. Haveman R. New Policy for the New Poverty // Challenge. 1988. September October.
21. Aliyev, B. (2022). Quدرات va farovonlik omili. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(3), 1171-1183.
22. Aliev, B. (2023). Types and stages of the fight against corruption. World Bulletin of Social Sciences, 22, 63-65.
23. Aliev, B. (2023). Concept of Corruption, Essence and History of Emergence. Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities, 19, 1-11.